

[illegible]

1923

oktober

10

glas zmaja

Glasilno delovne organizacije
ISKRA-Industrija baterij ZMAJ

"GLAS ZMAJA" izdaja mesečno v nakladi 550 izvodov delovna organizacija ISKRA-Industrija baterij ZMAJ n.sol.o. Ljubljana, Stegne 23. Glasilo ureja uredniški odbor: Antonija Krek, Aleksander Jakomin, Fadil Alibegović, Pavla Grabljevec, Marija Kocman in Stane Savič. Odgovorni urednik: Mayer Marijan. Tiska tiskarna LJUBLJANA. Oproščeno prom. davka po pristojnem sklepu št.421-1/73

Utrjevanje

samoupravnne

organiziranosti

Mineva leto dni od referenduma na katerem so se delavci obeh temeljnih organizacij odločali o sprejemu oz. sklenitvi Samoupravnega sporazuma o združitvi v delovno organizacijo. Na njegovi podlagi je bil nato sprejet še statut delovne organizacije, ki v bistvu dopolnjuje določbe samoupravnega sporazuma o združitvi oz. posamezna vprašanja izpeljuje zlasti v smislu postopkov in načina dela. Kot skupni akti so v samem sporazumu predvideni še samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za razporejanje čistega dohodka, samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za osebne dohodke in skupno porabo, samoupravni sporazum o temeljnih plana delovne organizacije za srednjeročno obdobje, samoupravni sporazum o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, če omenimo le najpomembnejše izmed njih. V zvezi z omenjenimi skupnimi akti so v pravi njihove vsebinske zasnove, v teh dneh pa bo pripravljen osnutek samoupravnega sporazuma o temeljnih plana delovne

organizacije za srednjeročno obdobje 1981-1985.

Na podlagi neposredne uporabe določb samoupravnega sporazuma o združitvi v času od njegove uveljavitve lahko ugotavljamo, da so se njihove vsebinske rešitve izkazale kot ustrezne, hkrati pa so se pojavljale tudi določene sugestije za njihovo dopolnitev. Po vpisu v register obeh temeljnih organizacij in delovne organizacije, sta temeljni organizaciji zaživel kot pravna subjekta v okviru delovne organizacije in navzven. Zlasti je ob tem prišla do izraza uporaba določb o pooblastilu v pravnem prometu, glede na to, da temeljni organizaciji nastopata v pravnem prometu preko delovne organizacije. Kadar delovna organizacija nastopa v pravnem prometu sklepa sporazume in

pogodbe vselej v svojem imenu in za račun temeljne organizacije.

Čeprav se pri uporabi te določbe niso pojavljali kakšni posebni problemi, so se oblikovali tudi določeni predlogi, na podlagi katerih bi določbi dopolnili v tem smislu, da bi sklenjene posle po zastopniku delovne organizacije sopolpisoval tudi zastopnik temeljne organizacije. Taka rešitev je vsekakor mogoča, kakor tudi, da se vprašanja pooblastil v pravnem prometu postavi tako, da ima delovna organizacija pooblastilo za sklepanje le določenih poslov.

Glede zastopanja delovne organizacije in kroga zastopnikov, eventualna omejitev pooblastil in podobnih vprašanj, se v tem

Prvi odmevi tržišča na naše svetilke

Po dolgih letih se je ZMAJ odločil za lastno proizvodnjo svetilk. Izdelani so bili že vsi vzorci predvidenih svetilk in razstavljeni na Zagrebškem velesejmu in na sejmu Elektronika 80 v Ljubljani.

Zanimanje za naše nove svetilke je bilo veliko. Predvsem pa je obiskovalce, še posebej pa naše kupce navdušila oblikovanost in funkcionalnost svetilk. Nekateri so jih imenovali kar "vesoljske svetilke".

Prve količine svetilk 2R 6 in 3R 12 smo že dali na tržišče in vsi, ki so te svetilke prejeli, zahtevajo nove količine. Večji kupci so zahtevali, da jim kar takoj dostavimo po 20 ali 30 tisoč svetilk 3R 12.

Kupci v Dalmaciji so jih ocenili kot svetilke bodočnosti. Ta ocena velja predvsem za primorsko področje, kjer kovinske svetilke hitreje načne rja. Prav zato so še bolj navdušeni nad plastičnim ohišjem svetilk.

Pošteva velike potrebe na tržišču bo predvsem v začetni fazi proizvodnja težko dosegla potrebne kapacitete. Vsekakor pa bo muno organizirati montažo svetilk tako, da bi že v letošnjem letu poslali na trg čimvečje količine.

Po prvih izredno ugodnih odmevih s trga lahko ocenimo, da je bila naša odločitev za lastno proizvodnjo svetilk povsem upravičena.

Azinovič

obdobju ni pokazala potreba po dopolnjevanju, prenos pooblastil na druge osebe pa se je izkazal kot potreben v določenih, vendar le posamičnih primerih za sklepanje posamičnih poslov.

Opredelitev skupnih zadev in interesi, ki se uresničujejo v delovni organizaciji, je bil izpeljan dosledno tem določbam, zlasti še v samoupravnem sporazumu o ureditvi razmerij med delavci delovne skupnosti in delavci temeljnih organizacij, v katerem pa je urejen pomemben del področja urejanja družbeno ekonomskih odnosov med delovno skupnostjo in temeljnimi organizacijami.

Na področju samoupravljanja zlasti glede delovanja delavskega sveta delovne organizacije in njegovega izvršilnega organa in poslovnega organa, se v dosedanjih praksi niso pokazali kakšni posebni problemi z vidika določb zapisanih v samoupravnem sporazumu. Prisotna pa so razmišljanja v zvezi z uvedbo kolegijskega poslovnega organa, kar bo vsekakor tema v prihodnje tudi v smislu smernic glede kolektivnega vodenja, zlasti še na ravni delovne organizacije.

Skupne osnove in merila za urejanje medsebojnih delovnih razmerij bodo svojo neposredno uveljavitev doživele v pravilniku o delovnih razmerjih, ki se pripravlja za vsako temeljno organizacijo in delovno skupnost; pri tem

bomo seveda izhajali iz številnih rešitev uveljavljenih v enoviti organizaciji, glede na njihovo skladnost z zakonom o delovnih razmerjih in zakonom o združenem delu.

J.S.

Beseda urednika !

Pred vami je deseta številka našega glasila. Nabralo se je tokrat nekaj več gradiva in je zato po obsegu nekoliko zajetnejša od prejšnjih. Na dvajsetih straneh prinaša vrsto zanimivih sestavkov izmed katerih jih nekaj poudarja na novosti iz našega proizvodnega programa. Tu gre predvsem za naše nove izdelke, proizvodnjo dveh vrst svetilk, razvoj gumbastih baterij in predstavitev javnosti na sejnih. Ne prezrite pa tudi članek, ki govori o uspešnem prodoru naše zelo kvalitetne šest voltne baterije na Evropsko tržišče.

Problematika nabave reprodukcijskega materiala je zelo obsežna. Težave in nekaj problemov je osvetljenih v sestavku vodje nabave Francelj Rudi in ki je skušal na nekaterih konkretnih primerih ponazoriti tudi stalno dvigovanje cen materialov za baterijsko proizvodnjo. Že iz tega prikaza pa veje spoznanje, da bo treba z materiali bolj odločno in zavestno varčevati, pri čemer je treba poudariti vlogo slehernega posameznika.

Zdi se mi umestno, da še posebej opozorim na sestavek pod naslovom "Akcijski dogovor o obveščanju v združenem delu" in ki poudarja posebno vlogosindikata pri obveščanju delavcev v združenem delu. Prav bi bilo, da bi tudi v Zmaju sindikati kdaj o tem spregovorili oziroma vsaj občasno posvetili del seje tej pomembni temi ter se soočili z vrsto družbeno dogovorjenih in sprejetih dokumentov o obveščanju.

Upam, da je izbor vsebine v tem glasilu vsaj toliko pester, da bo vsako našel za sebe nekaj zanimivosti, pojasnil in drugih informacij. Vsi pa bi morali prečitati "Ureditev varstva pri delu po reorganizaciji" in se seveda tudi tako ravnati s polno mero osebne odgovornosti.

Našim upokojevcem pa namenjam obvestilo o letošnjem srečanju v tovarni ZMAJ, ki ga pripravljamo za torek 25. novembra letos.

Vaš urednik

Šest voltna baterija osvaja Evropo

Baterije 4R 25 so za temeljno organizacijo Specialne baterije v Šentvidu čedalje zanimivejši izvozni artikel. Baterija, ki je plod razvoja Zmajevih delavcev in ki je namenjena predvsem za posebne signalne svetilke v cestnem prometu, se po svoji kakovosti že vzporeja z baterijami svetovno znanih proizvajalcev. V letošnjem letu 1980 jih bomo poleg izvoza v Švico prodali preko avstrijskega kupca v Zahodno Nemčijo 350.000 komadov. Povpraševanje po teh baterijah narašča in kot je slišati, bi jih letos lahko prodali tudi do enega milijona komadov, če bi jih imeli oziroma, če bi jih lahko izdelali.

Zakaj in ali res naše zmogljivosti zaostajajo za povpraševanjem, je možno odgovoriti

v nekoliko širšem prikazu do sedaj prehojene poti za dokončno velikoserijsko proizvodnjo.

Ne bi se na tem mestu spuščali v spremljanje našega razvoja v svetovne baterijske tokove, in odkod je vzniknila misel, da poskusimo izdelati baterijo 4R 25.

Vzorci so bili izdelani doma, pri konstrukciji in izdelavi pa je bilo največ prizadevanosti tehnologa v razvojnem sektorju Srebotnik Franca.

Po ugodnih rezultatih raznih preizkusnih testih in ponovni izdelavi vzorcev so sledile ponudbe na zunanje zahodno tržišče.

Odtod pa se je pojavil interes kupcev zaradi zelo dobre kakovosti, skratka, uspeli smo.

V Zmaju smo šele tedaj začeli z akcijo o usposobitvi klasičnega načina izdelave členov R 25 kot edino možno varianto, ki bi jo lahko speljali v danem trenutku.

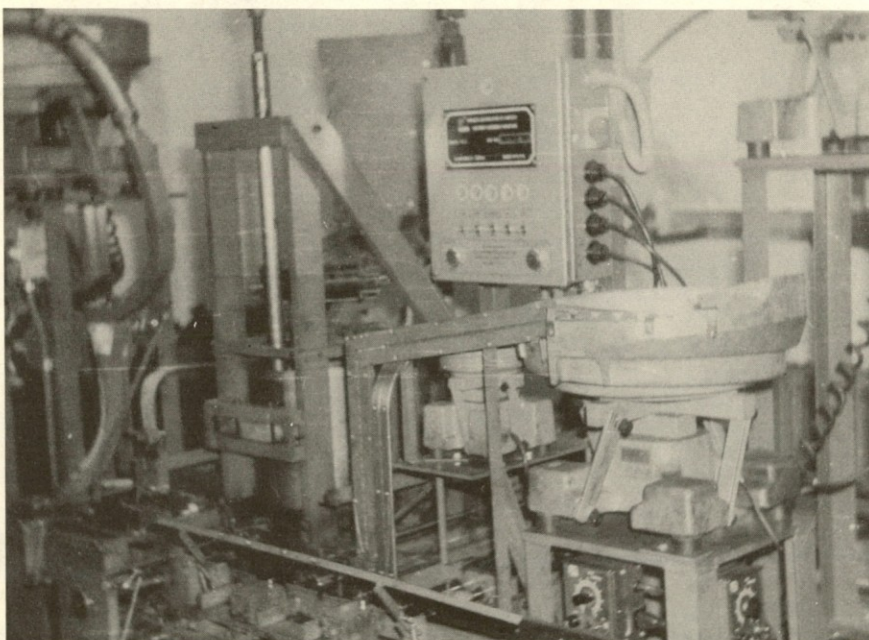
Revolver avtomat, znan pod imenom preša za mošnjičke, ki je dolga leta v ljubljanski proizvodnji stiskal mošnjičke za ploščate baterije in ki je po uvedbi sistema paperlined bil predelan za mošnjičke R lo v Šentvidu, je bil tokrat ponovno predelan za stiskanje mošnjičkov R 25.

Vzporedno s tem je bilo treba predelati tudi "francoske" vezalne stroje in še marsikaj. Stokla je proizvodnja, kakršno je moč videti še danes, namreč, stiskanje, vezanje, parafiniranje, namakanje v elektrolitu, le odkuhavanje je že zdavnaj odpadlo z uvedbo dvokomponentnega zunanjskega elektrolita.

Šest voltne baterije 4R 25 so šle v izvoz. Mi pa smo začeli ugotavljati, da s takšnim načinom dela ne bo šlo več, pri čemer je sploh treba upoštevati nizko produktivnost. Odločili smo se za nakup stroja za izdelavo celic po sistemu paperlined.

Sredi letošnjega julija so šentvidčani dobili stroj firme ACME iz Amerike ter ga postavili v prostor, kjer so že sedaj montirali baterije 4R 25.

Na tem stroju je bilo izdelanih že nekaj tisoč členov, baterije pa oddane na testiranje in staranje, skratka na ugotavljanje vseh električnih karakteristik. Kajti, zahtev-

Stroj za proizvodnjo celic R 25 po sistemu paperlined v TOZD Specialne baterije v Šentvidu.

Svetilka za cestno signalizacijo z ohišjem za dve bateriji 4R 25

nost po dobri kakovosti tržišča je velika in zato bi bil prevelik rizik izdelovati baterije velikoserijsko na novem stroju, dokler kvaliteta ni vsestransko preizkušena.

Ves ta čas pa stroj le ni v popolnem mirovanju. Na njem se preizkuša vrsto drobnih, toda pomembnih faz dela z vključevanjem polizdelkov po zasnovi našega razvoja.

Stroj za izdelovanje členov 4R 25 po sistemu paperlined se po svojih fazah dela bistveno ne razlikuje veliko od strojev v ljubljanski proizvodnji. Velika pa je razlika le po izgledu, po drugačnih namestitvah raznih sklopov operacij dela in po krajših tekočih trakovih.

Predvidevamo, da bo stroj začel poskusno obratovati v drugi polovici novembra, redno pa nekako z novim letom. Vzporedno bo še potekala proizvodnja po klasičnem postopku. Koliko časa še, pa je v tem trenutku težko napovedati, ker so prisotni še različni faktorji poslovne odločitve in ne nazadnje tudi vprašanje diferencirane kvalitete.

My

Možnost sodelovanja

V juniju mesecu smo vas seznanili, da je v Gnjilanih v okviru Kombinata Trepča v zaključni fazi izgradnja tovarne nikelj-kadmijevih baterij po licenci iz ZDA.

Tokrat lahko napišemo, da je tovarna nikelj-kadmijevih baterij kot tretja te vrste v Evropi, tudi dokončana. Iz dnevnega tiska smo lahko razbrali mnogo pohvalnih besed o tej veliki investiciji. Naj navedem samo nekaj podatkov iz osebne legitimacije novega baterijskega giganta. Tovarna, ki je stala kar 104 stare milijarde dinarjev (za primerjavo z našo, ki je stala slabih 10 milijard), je bila zgrajena v rekordnem roku, razteza se na površini 26.000 m² in bo zaposlovala približno 700 delavcev.

V tem mesecu so pričeli s poskusno proizvodnjo, v marcu 1981 pa se nameravajo pojaviti na domačem in tujem trgu. V programu imajo kompletan asortiman vseh tipov baterij za široko potrošnjo, s tem, da dajejo veliko večji poudarek baterijam za specialne namene v elektronski industriji.

V času sejma Elektronika so nas obiskali predstavniki nove tovarne s katerimi smo želeli nadaljevati pred dvema letoma začete pogovore o medsebojnem sodelovanju. Razgovoru, ki je bil izredno ploden in v prijateljskem vzdušju so prisostvovali tudi pred-

stavniki Iskra Commerca, saj interes po medsebojnem sodelovanju med obema "gigantoma" daleč presega področje baterij za široko potrošnjo.

Če bi strnili vsebino pogovora, potem lahko brez dvoma ugotovim, da obstajajo na obeh straneh velike možnosti sodelovanja, tako na tehničnem kot na komercialnem področju. Naši strokovnjaki bodo v novembru v Gnjilanih podrobno razčlenili pomembna področja, na katerih imamo skupni interese. Že danes pa lahko rečemo, da je stičnih točk veliko, od miniaturnih do alkalnih baterij.

V kolikor se bodo razgovori uspešno nadaljevali, obstajajo realne možnosti za skupen nastop na domačem in tujem trgu. Pri tem mislim zlasti na baterije R 20, R 14 in R 6, ki bodo namenjene za široko potrošnjo. Lahko bi izdelali skupne kataloge, reklamne akcije itd. Kot smo zapisali zadnjič, teh baterij v Jugoslaviji trenutno ni (razen iz uvoza) in bi pomenile tudi dopolnitev našega obstoječega programa.

Skratka, možnosti je izredno veliko, vse pa zavisi od interesa in dobre volje na obeh straneh.

S.F.

V oktobru je stekla produkcija svetilk 3R 12

V zadnji številki našega glasila smo že pisali o vzrokih za poslovno odločitev za proizvodnjo lastnih svetilk ter omenili, da smo 5. septembra letos začeli izdelovati svetilke 2R 6. Tokrat pa velja zapisati še 1. oktober, ko so bile zmontirane prve svetilke 3R 12.

Obe svetilki sta rezultat našega razvoja in nosilec programa svetilk Kuhelj Tomislav je za naše glasilo opisal potek dela od idejne zasnove do končnega rezultata.

Smernice za razvoj in proizvodnjo svetilk kot dodatnega programa naše delovne organizacije so bile izdelane v letu 1979. Začrtano je bilo, da se razvoj programa svetilk prilagodi zahtevam jugoslovanskega tržišča in vskladi z razvojno politiko delovne organizacije ZMAJ. Nosilec

programa svetilk je tehnično razvojno področje, ki vodi in koordinira celotno delo do končnega rezultata.

Začetno delo (oblikovanje svetilke 2R 6) je bilo izvedeno v sodelovanju z Iskra - Commerce. Po osnutku oblike je bila izdelana konstrukcija svetilke

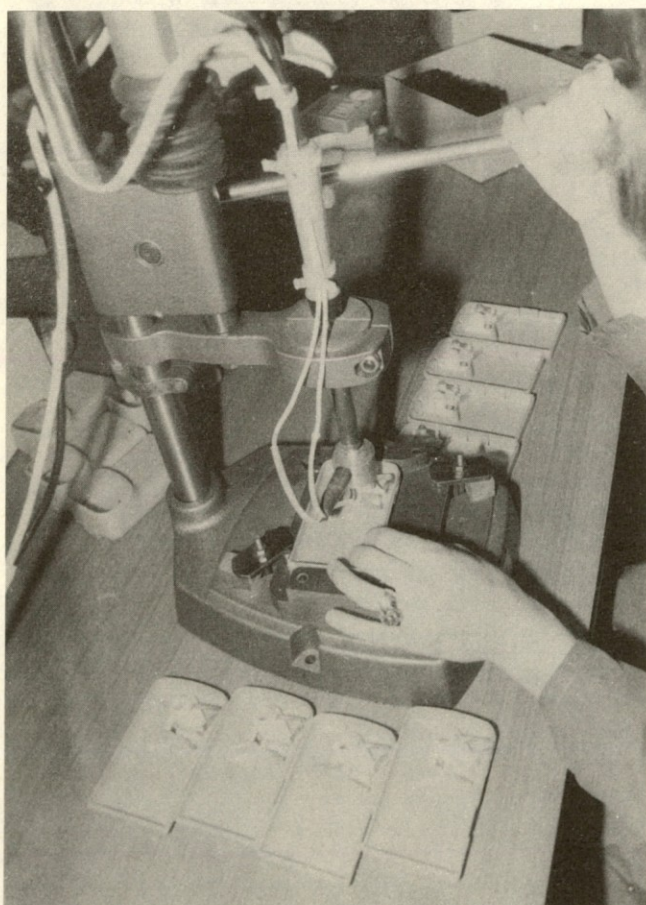
in je bila dokončana do sredine leta 1979. Zaradi premajhnih kapacitet tako konstrukcijskih kot tudi orodjarskih v naši delovni organizaciji so bila orodja za plastične dele izdelana v kooperaciji. Orodja za kovinske dele pa so bila v celoti konstruirana in izdelana doma.

Svetilka 3R 12, katere redna proizvodnja je stekla v tem mesecu je zamišljena, konstruirana in realizirana doma. Pri svetilki 3R 12 smo imeli že nekaj izkušenj, ki so omogočale učinkovitejše delo. Tudi osnovni koncept svetilke je bil izdelan doma. Svetilka ima moderno obliko in skromno, vendar premišljeno "notranjost".

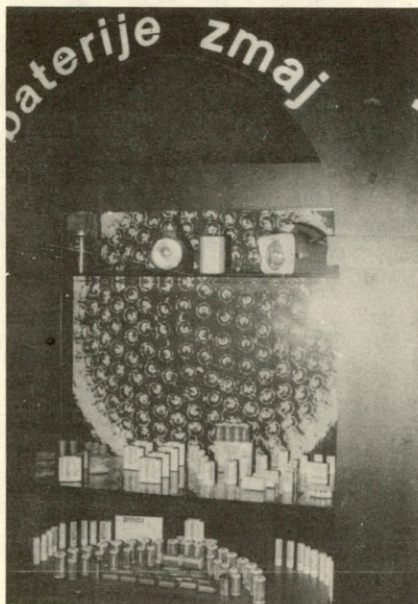
Realizacija programa svetilk teče po načrtu in se kot nujnost kaže prav v času stabilizacije. Potrjena je pravilnost poslovne odločitve ki bo v bližnji bodočnosti odredila Zmaj uvoza svetilk (ki je zelo otežen), kakor tudi preprodajanja svetilk domačih proizvajalcev.

Omenjeni svetilki ne bosta dolgo osamljeni v proizvodnem programu, saj bo v letošnjem letu pripravljena za serijsko proizvodnjo tudi svetilka 4R 25 - namizna izvedba, ki bo istočasno prvi resni porabnik baterije 4R 25 na našem tržišču. Na programu svetilk smo v glavnem sledili zelo ambiciozno zastavljenemu planu in ga ponekod celo časovno presegli. To dejstvo potrjuje mišljenje, da izdelava svetilk v celoti preko kooperantov (kakršni poskusi že obstojajo) ni dovolj uspešna.

Težave na katere naletimo ob delu so zelo raznovrstne, če samo pomislimo na zasnovo, konstrukcijo, orodja, materiale, žarnice, embalažo, montažo, tehnološko dokumenta-

Ena izmed operacij dela pri montaži svetilk je tudi pritrdjevanje kontaktnih elementov na plastično ohišje.

Zmajevi izdelki na letošnjem sejmu "Elektronika 80"

cijo itd.... moramo vedeti, da je v vsako svetilko vloženo veliko truda. Sedanji uspehi v programu svetilk so rezultat dela več članov tehnično razvojnega področja, vendar je glavna obremenitev ležala na nosilki konstrukcije vseh teh svetilk tov. Matjaž Tanji.

Mislim, da smo s programom svetilk uspešno začeli, potrebno pa bo prebaletti marsikatero "otroško" bolezen posameznih svetilk kot tudi programa. Zavedati se moramo, da je program nov in da serijski izdelki povzročajo največ preglavic ravno na začetku. V imenu vseh sodelujočih v programu svetilk zagotavljam, da nam z montažo posamezne prototipne serije ni svetilka "padla iz rok" temveč samo pokazala kaj vse je potrebno še storiti in dopolniti pri določenem tipu svetilke in na katere podrobnosti bo treba še bolj paziti pri novih prototipih.

Kuhelj

Uvajamo diferencirano kakovost baterij

V začetku oktobra je minilo poldrugo leto, kar je Tehnični komite za primarne baterije, Mednarodne elektrotehniške komisije (IEC), na zasedanju v Kopenhagmu sklenil uvesti za primarne baterije diferencirane standarde. Novi standardi natančneje opredeljujejo posamezne tipe baterij po namenu uporabe in določajo kriterije za kakovost.

Jugoslovanski elektrotehniški komite je tudi včlanjen v IEC in v njej aktivno sodeluje. Jugoslavija je zato moralno obvezna priznati nove mednarodne standarde, kar je izraženo v novih jugoslovanskih standardih, ki so pred izdajo. Po zakonu o standardizaciji, morajo proizvajalci izdelovati izdelke, ki so v skladu z ustreznimi standardi in tako tudi v Zmaju - ravno te dni - uvajamo proizvodnjo po zahtevah novih jugoslovanskih in mednarodnih standardov.

Novi predpisi uvajajo za tri okrogle tipe baterij: R 6, R 14 in R 20, tri kakovostne razrede. Najnižji razred bo za oznako vrste baterije imel še znak S in napis STANDARD. Ta kakovost baterij približno ustreza naši dosednji bateriji z oznako UTR, v beli etiketi. Baterije drugega kakovostnega razreda bodo imele za oznako vrste baterij znak C ter angleški napis: HIGH CAPACITY, kar pomeni: VELIKA KAPACITETA. ZMAJEVE baterije

te kakovosti pa bodo imele tudi poudarjen napis EXTRA. Elektrofizikalne lastnosti teh baterij bodo približno enake kot pri baterijah z oznako STANDARD, razlika pa bo v tem, da bodo baterije z oznako C oziroma nazivom EXTRA, pri enakih obremenitvah trajale daljši čas. Najvišji kakovostni razred, ki ga predpisujejo novi standardi, bo imel oznako P in angleški napis: HIGH POWER kar pomeni VELIKA MOČ. Naše baterije bodo imele še dodatni napis SUPER. Njihove elektrofizikalne lastnosti bodo ustrezale uporabi v najzahtevnejših napravah, ki zahtevajo za svoje delovanje trajnejše močnejše tokove, kot na primer kasetofoni in razni posebni baterijski aparati, seveda pa bodo odlično delovale tudi v manj zahtevnih napravah.

Čeprav smo v Zmaju že pred leti tudi izdelovali baterije v treh kakovostnih razredih, pa je razlika med sedanjo kakovostjo in razlogi zanje, zelo velika. S sedanjim prehodom na proizvodnjo baterij diferencirane kakovosti se namreč pridružujemo najnovjšim razvojnim usmeritvam na mednarodni ravni kar je zelo pomembno za nastop na tujem tržišču. Razen tega pa bo širši izbor po kakovosti omogočil tudi domačemu kupcu nakup baterij, ki bodo za določen namen najboljše ustrezale.

B.Mihelčič

Na Otok in nazaj

Slabi dve uri in že smo pristali v Londonu. Šele tam sem nekako pričel pravo službeno potovanje, ki je trajalo teden dni sredi septembra.

Najprej v Iskro, v predmestje Londona z našimi vzorci 4R 25

in po načrt za naslednje dni. Nato še isti dan na mednarodni simpozij o baterijah, ki je sicer vsaki dve leti v Brightonu, na jugu Anglije, tokrat 12. po vrsti. Pa na kratko o tem.

Delavski svet delovne organizacije je imenoval

Delavski svet delovne organizacije Zmaj je 15. avgusta 1980 na predlog razpisne komisije ter mnenja Koordinacijskega odbora za kadrovska vprašanja pri Občinski konferenci SZDL Ljubljana-Šiška imenoval BREZIGAR Bogdana, diplomiranega ekonomista za opravljanje del oziroma nalog vodje finančno računovodskega področja za mandatno dobo 4 let.

BREZIGAR
Bogdan

BREZIGAR Bogdan se je zaposlil v Zmaju 1. oktobra 1980. Rojen je leta 1934 v Ljubljani ima že skoraj 24 let delovne dobe, od tega veliko število let pri opravljanju pomembnih in odgovornih nalog. Bil je kar 17 let v TELI in nazadnje 3 leta pri Standard Invest, vsega skupaj pa že 21 let v ISKRI.

Ob delu je študiral na Visoki ekonomsko komercialni šoli v Mariboru in sicer v finančni smeri.

Kot zanimivost, ki sem jo izvedel v razgovoru s tovarišem Brezigarjem, pa je treba na tem mestu omeniti še, da je podpredsednik Šahovskega društva ISKRA in član izvršnega odbora Šahovske zveze Slovenije. Šah mu pomeni del njegovega življenja v prostem času, obenem pa uveljavljanje organizacijskih sposobnosti v okviru njegovih funkcij.

Za letošnje zadnje glasilo pa bo, kot je obljubil, pripravil koncept nadaljnjega dela v okviru svojega področja upoštevanje zunanje razmere in našo poslovno politiko.

My

Več kot 400 udeležencev iz vsega sveta je spremljalo obsežen (osem ur na dan) program referatov, ki je imel tokrat težišče na litijevih primarnih baterijah in akumulatorjih za pogon vozil, kot je pokazala posebej organizirana, neformalna razprava, enotnega mnenja o komercialni prihodnosti litijevih primarnih baterij še ni. Preveč je še raznovrstnih sistemov in tipov baterij in s tem tudi pomanjkljivosti, oziroma različnih komercialnih prihodnosti. Vendar predvsem gumbaste (litij/manganov dioksid in litij/ogljikov polifluorid) iz Japonske počasi postajajo široko potrošni artikel. Sicer pa se večji tipi litijevih baterij (npr. dimenzij R 20, R 14, R 6 in drugi) izdelujejo serijsko le v vojaške namene (sistem litij/tionil-klorid, litij/žveplov dioksid) v ZDA, Izraelu in Franciji.

Za pogon vozil preizkušajo prav tako več sistemov. Angleži (naprimer v razvojnih laboratorijih britanskih železnic) so dokaj razvili akumulator natrij/žveplo. Mimogrede, tudi Zmaj se je v zadnjem času vključil v strokovno spremljanje tega področja pa o tem prihodnjič. Drugi preizkusi tečejo še z izboljšanimi svinčevimi akumulatorji, dalje sistema nikelj/kadmij, nikelj/žveplo in drugimi. Japonci so na primer vgradili akumulatorje tipa natrij/žveplo v looo vozil firme Honda v preizkusne namene.

Na simpoziju od jugoslovanov nisem bil sam. Ves čas sva sodelovala z dr. Pejovnikom iz Fakultete za kemijo v Ljubljani (avtorjem domače celice natrij/žveplo). Srečevali pa smo se še z dr. Rakinom in dr. Vorkapičem iz Centra za hemij-

ske izvore struje v Beogradu in Mimico iz Croatie.

Izkoristil sem tudi prisotnost nekaterih strokovnjakov s področja materialov za Leclanche in alkalne baterije. Dobljeno informacijo bomo uporabili v naši proizvodnji pri zniževanju cene depol.paste pri nespremenjeni kvaliteti ter za boljšo kvaliteto cinkovih polizdelkov in alkalnih baterij.

Po treh dneh simpozija sem se z juga Anglije preselil zopet v London ter odletel na se-ver skupaj s predstavnikom angleške Iskre D.Vučinićem, v Edinburgh na Škotskem, od tam pa naju je ing. Kulm iz firme baterijskih strojev Crompton Parkinson odpeljal do eno in pol ure oddaljeni Dundee, kjer stoji tovarna baterij Vidor, naš znanec.

V dobri uri obiska sem si ogledal stroj R 6, za katerega smo dobili ponudbo in ki je tak kot naš, seveda. Vseeno sem ugotovil neke njihove izboljšave pri izdelavi celice R 6 in prinesel vzorce tudi s seboj. Glavno zanimanje pa je veljalo mešalcu, iste firme kot naš novi v Šentvidu. Vendar so, ko so ga uporabljali, vanj ročno dozirali suhe komponente, pa tudi dozirnega sistema za elektrolit nimajo v enaki izvedbi kot je naš. Vseeno bodo določeni podatki prišli kar prav tudi pri montaži in zagonu našega mešalca. Zanimiv je bil tudi ogled proizvodnega traku R 25 celic, ki se proizvajajo v tehnologiji s pasto, vendar brez nekaterih faz, ki jih uporabljamo pri nas (namakanje, povijanje).

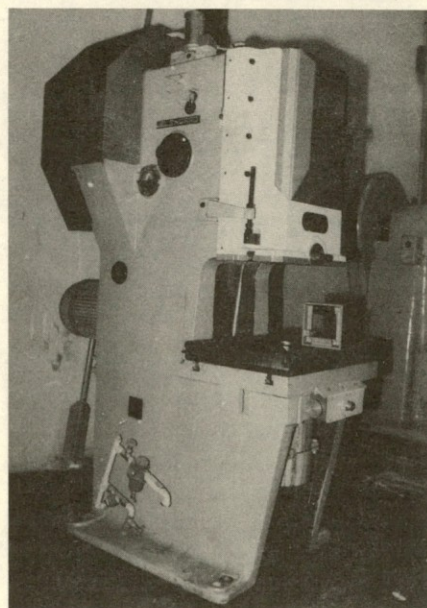
Z Vućinićem sva "odkrila" tudi možnost plasmaja naših baterij

3R 12, saj jih tam ne delajo, druga, sicer večja baterijska firma v Angliji, Ever Ready, pa jih uvaža iz Italije. Dobil sem še nekaj receptur in drugih podatkov ter vzorcev baterij od prijaznega tehničnega vodje proizvodnje Millerja, pa smo že bili na izhodu. Njega in ing. Kulma, oba delata že preko 20 let v baterijski proizvodnji in še nista bila pri nas, pa sem povabil, po dogovoru z direktorjem naše firme, k nam.

Naslednji dan sem s tehnično sodelavko Iskre v Angliji obiskal firmo Ever Ready oziroma njen poslovni del v predmestju Londona. Ponudili so vrsto svojih baterijskih polizdelkov, predvsem šibke, s katerimi še edini v Evropi konkurirajo Japoncem, pa mleti naravni MnO_2 , cinkove rondelje in različne priključke, ter elemente za 9 V baterijo Leclanche sistema. Vrsto njihovih polizdelkov bomo pri nas preizkusili v laboratoriju in proizvodnji, da ugotovimo, ali ustrezajo.

Še nakup nekaterih kvalitetnejših baterij v Londonu, kar nam daje oceno o maloprodajnih cenah na angleškem trgu (naprimer 3R 12 stane 22 din, alkalna LR 6 23 din, super Leclanche R 20 35 din, itd.) pa sem zapustil angleška tla.

Tomaž Ogrin

Nova ekscentrična stiskalnica

V začetku oktobra letos so v TOZD Baterije preko Metalke kupili novo 25 tonsko ekscentrično stiskalnico firme "Jelšingrad" iz Banja Luke. Zanj so namenili 40 starih milijonov din. Ob tem pa je treba povedati, da je bila to zadnja stiskalnica po stari ceni, kajti nova serija stiskalnic naj bi bila za 16 odstotkov dražja.

Dosedanja stara stiskalnica je v celoti izkoriščena za izsekovanje pokrovk iz lepenke za proizvodnjo baterij. Ob osvajanju lastne proizvodnje svetilk pa so spoznali, da potrebujejo večje kapacitete za izdelavo raznih kovinskih elementov, ki so potrebni za montiranje svetilk. Nova stiskalnica pa po svoji konstrukciji ustreza tudi predpisom iz varstva pri delu, saj je možno vklopiti pogon z obema rokama.

Ekscentrična stiskalnica je postavljena poleg stare in sicer v neposredni bližini linije za izdelavo Zmajevih svetilk.

My

dopisujte v
GLAS ZMAJA

Ureditev varstva pri delu po reorganizaciji

V javni obravnavi so pravilniki o varstvu pri delu

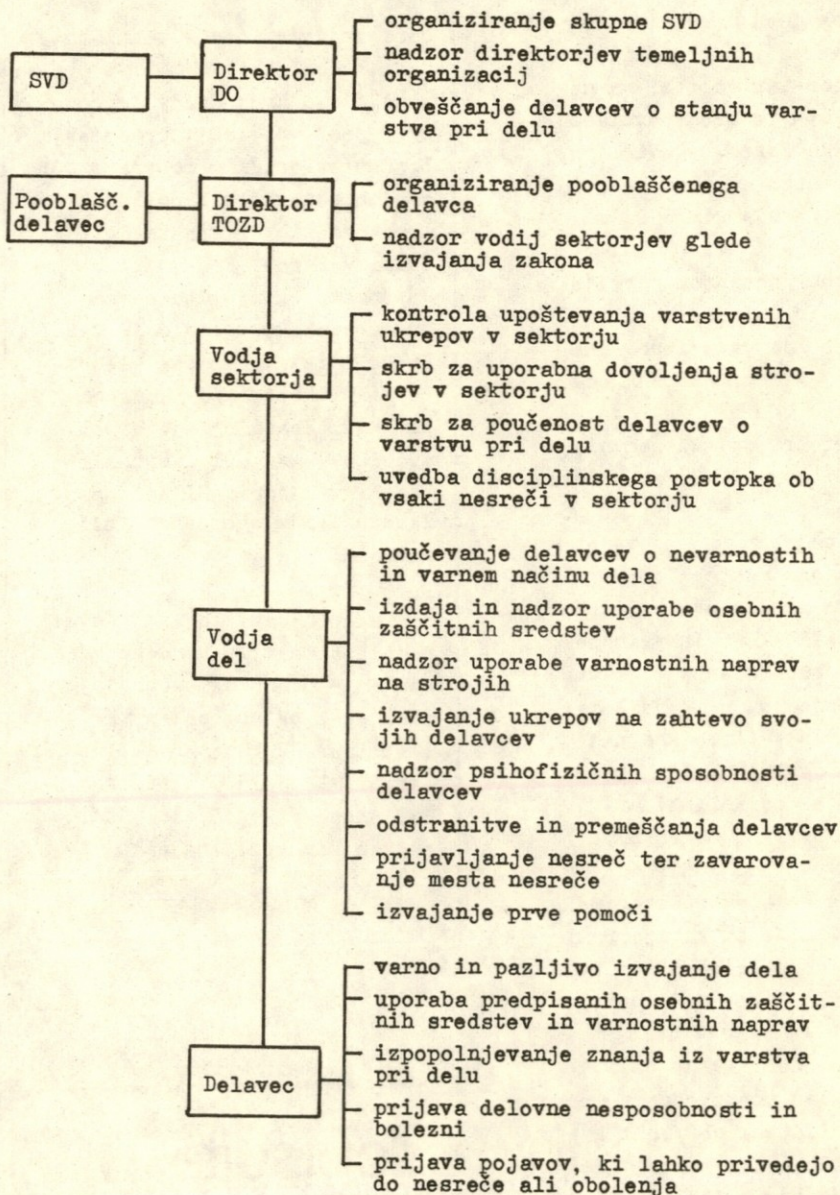
Po odločitvi, da se naša organizacija organizira z dvema temeljnima organizacijama ter delovno skupnostjo, je bilo potrebno povsem na novo urediti področje varstva pri delu.

Določbe zakona in odločitve Republiške inšpekcije dela zahtevajo, da poslej uresničujemo varne delovne razmere v vsaki temeljni organizaciji posebej, kar pomeni, da je bilo potrebno izdelati konkretne samoupravne akte za posamezne temeljne organizacije, pooblastiti delavce za opravljanje strokovnih nalog s področja varstva pri delu ter prilagoditi delo sedaj skupne službe za varstvo pri delu.

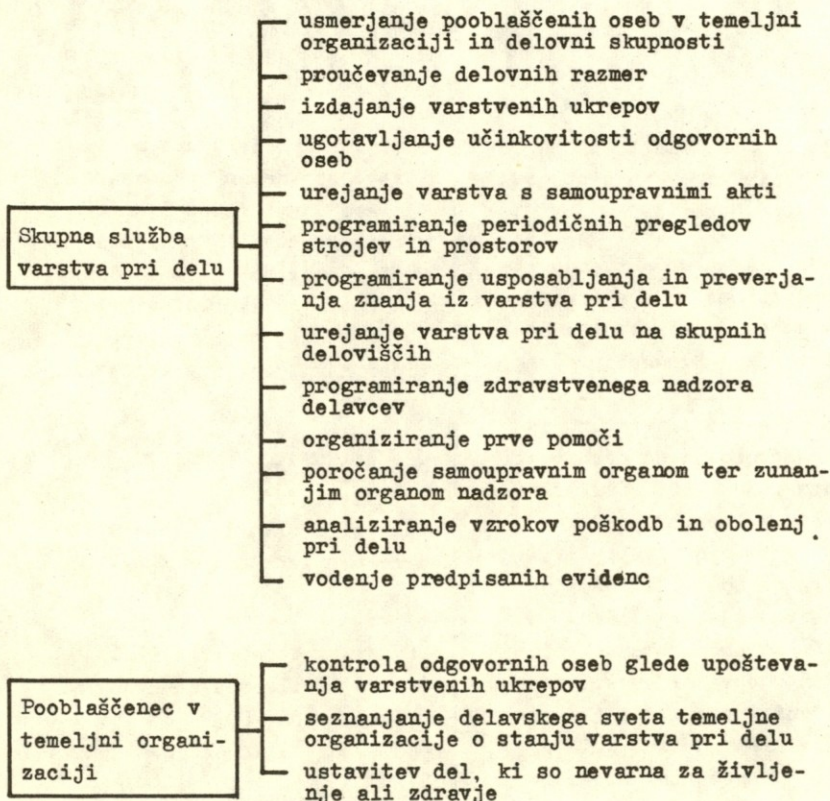
Glede na to, da smo že večkrat podrobno obravnavali splošne akte s področja varstva pri delu, mislim, da bi bilo tokrat za delavce zanimivo, če podamo pregledne shematske prikaze vseh nalog za zagotavljanje varstva pri delu, ki jih morajo izvajati odgovorne osebe za varstvo pri delu in ki so hkrati osnova samoupravnega splošnega akta - pravilnika o varstvu pri delu temeljne organizacije.

Prikaz nalog skupne službe za varstvo pri delu ter pooblaščenega delavca za varstvo pri delu bo prav tako pripomogel

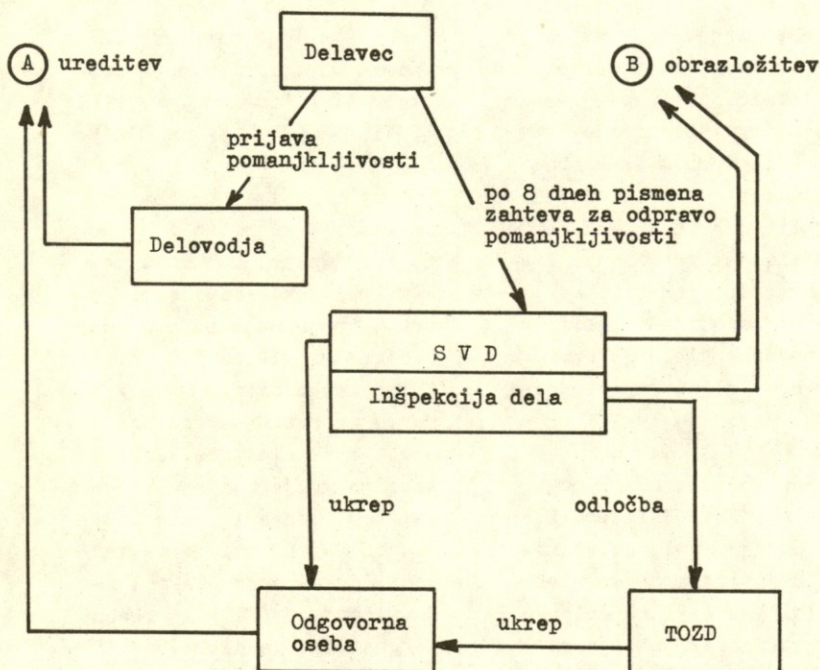
NALOGE VARSTVA PRI DELU V TEMELJNI ORGANIZACIJI (naloge odgovornih oseb za izvajanje varstva pri delu)

NALOGE SKUPNE SLUŽBE ZA VARSTVO PRI DELU V DELOVNI ORGANIZACIJI
TER NALOGE POOBLAŠČENEGA DELAVCA ZA VARSTVO PRI DELU V TEMELJNI
ORGANIZACIJI

UVELJAVLJANJE PRAVICE DELAVCA DO VARSTVA PRI DELU

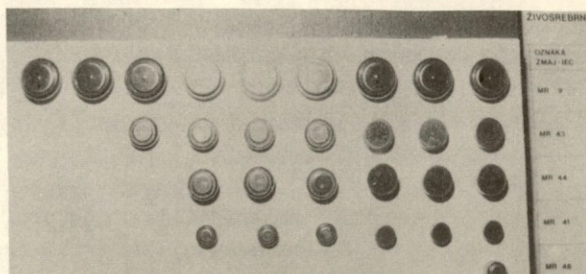
k lažjemu razumevanju sedanje pravne ureditve varstva pri delu v temeljni organizaciji in s tem omogočil delavcem, da se bodo lažje posluževali svojih primarnih pravic, ki jim gredo iz dela.

Uveljavljanje pravice delavca do varstva pri delu je občutljivo področje v združenem delu, ki pa v naši organizaciji še zdaleč ni zaživel v luči, ki jo daje naša družbeno-politična ureditev in, ki ga opredeljuje tudi že ustava. Pravica do fizične in moralne integritete delavca, bi morala biti namreč tudi v sedanjih težkih pogojih gospodarjenja, ko so v ospredju parole o varčevanjih, neizpodbitno v ospredju naših vsakodnevnih opredelitev. Žal je potrebno poudariti ugotovitve, da se za sedanjimi načeli varčnosti v večjem delu skrivajo neizvršitve nalog odgovornih oseb za izvajanje varstva pri delu, ki s tem seveda prihranijo le svoj trud.

V temeljnih organizacijah so najrazličnejši izgovori odgovornih oseb čestokrat vzrok, da delavec opusti misel na uveljavljanje svojih pravic do varstva pri delu. Shema nalog s področja varstva pri delu ter shema uveljavljanja pravice do varstva pri delu, ki je sicer sestavni del novo obravnavanih splošnih aktov - pravilnikov o varstvu pri delu, naj bi še enkrat nazorno razjasnila, kdo mora na zahtevo delavca odpraviti nepravilnost oz. pomanjkljivost varstva pri delu na nevarnem ali škodljivem delovnem mestu.

P.Z.

Gumbaste baterije

Več desetletij so med gumbastimi baterijami prevladovala predvsem živosrebrne baterije, v manjši meri pa tudi hermetični nikelj kadmijevi akumulatorji. V zadnjih letih, nekako po letu 1975 pa se je vzporedno z razvojem mikroelektronike in zlasti zaradi uporabe tekočih kristalov v raznih novih ali izboljšanih prenosnih baterijskih napravah, pojavilo na tržišču povpraševanje po miniaturnih baterijah s srebrovim oksidom. Njihova uporaba je namreč v elektronskih digitalnih zapetnih urah, v izredno lahkih in tankih žepnih računalnikih ter še v številnih drugih drobnih napravah in pripomočkih, kjer so vgrajene razne kombinacije ure, štoperice ali budilke, računalnika in slično, kar je lahko del recimo: kemičnega svinčnika, namiznega koledarja, rokovnika, adresarja, obeska itd.

Dočim je uporaba gumbastih živosrebrnih baterij, poleg drugih elektrokemijskih sistemov, še vedno prevladuje uporaba srebro oksidnih baterij v vseh prenosnih elektronskih napravah z displeji iz tekočih kristalov (LCD).

Za nas, kot proizvajalce baterij, vse te spremembe na tržiščih glede naraščajočega povpraševanja po novih tipih gumbastih primarnih baterij niso ostale nezapažene, zato smo se že pred nekaj leti v okviru planov našega tehnično razvojnega področja odločili, da se lotimo v prvi fazi osva-

janja laboratorijske proizvodnje raznih tipov in sistemov gumbastih baterij.

Ker bi bil nakup ustrezne licence oziroma znanja (know-how) v času gradnje naše nove tovarne v Stegnah predrag, smo začeli sistematično zbirati patentno literaturo in druge strokovne in tehnične informacije glede konstrukcije baterij, sestavnih komponent, aktivnih materialov, izbora tehnologije, načinov hermetizacije in slično. Istočasno smo zahtevali od raznih dobaviteljev še vzorce raznih materialov (kovinski trakovi za izdelavo ohišij baterij, specialni separatorji, veziva za aktivne mase itd.), ter njihove specifikacije. Te materiale smo najprej testirali v laboratoriju glede osnovne kvalitete, pretežni del pa smo jih uporabljali za izdelavo polizdelkov, kar pa je bilo ponekod samo z lastnim znanjem ter idejami precej zahtevna naloga. Drugi proizvajalci baterij nam iz konkurenčnih razlogov niso hoteli pomagati, saj so se vsi dobro zavedali, da ima v svetu takšno znanje precej visoko ceno, ki se običajno vključuje v pogodbe glede nakupov "know-how" ali pa v licenčne pogodbe.

Od 6. do 10. oktobra 1980 je bil na "Gospodarskem razstavišču" v Ljubljani vsakoletni mednarodni sejem elektronike. Vse Iskrine delovne organizacije so se predstavile z novimi in najnovej-

šimi dosežki na skupnem in posebej urejenem prostoru. Tam smo v eni izmed Iskrinih vitrin razstavili tudi naše gumbaste baterije, malo dalje, v drugače oblikovani vitrini, pa smo razstavili tudi več tipov naših novih baterijskih svetilk.

Med baterijami smo razstavili naslednje nove tipe gumbastih baterij, katere smo prav vse izdelali v ZMAJU:

- 1)
Živosrebrne baterije (IEC oznaka MR); lastna napetost 1,34 V, tipi: MR 9, MR 43, MR 44, MR 41 in MR 48.
- 2)
Poboljšane živosrebrne baterije z dodatki EMD (IEC oznaka NR); lastna napetost 1,40 V, tipi: NR 9, NR 41, NR 43, NR 44 in NR 48.
- 3)
Srebro oksidne baterije (IEC oznaka SR); lastna napetost okoli 1,54 V do 1,57 V, tipi: SR 41, SR 43, SR 44 in SR 48.

Večina teh tipov gumbastih baterij je resnično z zelo malimi dimenzijami. Med našimi razstavljenimi tipi baterij imajo najmanjše premer 7,9 mm ter višino 3,6 mm. Že tu pa lahko omenimo, da gre razvoj v svetu po zaslugi uspehov mikroelektronike v smer še manjših zunanjih gabaritov gumbastih baterij. Posebno agresivni so na tem področju Japonci. Tako njihov standard (JIS) že vsebuje predloge za naslednje tipe srebro oksidnih baterij:

SR 1136, SR 1130, SR 1120, SR 927, SR 726 in SR 621. Tip SR 621 ima kot primer naslednje izmere: premer 6,8 mm, višina 2,1 mm. Če upoštevamo še debelino ohišja in separatorja, so torej v takšno baterijo vgrajene prav majhne količine aktivnih materialov.

Posebno pozornost pa baterijske tovarne posvečajo kvaliteti gumbastih baterij. Nekatere priznane tuje tovarne že podaljšujejo dobo skladiščenja na 2 do 3 leta, brez nevarnosti iztoka alkalnega elektrolita. Prav vsi preje omenjeni tipi gumbastih baterij se namreč uvrščajo med alkalne baterije. Elektrolit je raztopina kalijevega ali pa natrijevega hidroksida. Za vse takšne baterije pa je znano, da je posebno kritično tesnenje negativnega pola. Zaradi kompliciranih elektrokemijskih mehanizmov se namreč na tem polu elektrolizira absorbirana zračna vlaga, ter se tvorijo hidroksilni ioni, ki še pospešujejo efekt "plezanja elektrolita". Pojavijo se kapljice elektrolita ali pa beli oprh, ki lahko popolnoma prekrije kontaktno površino ne-

gativnega pola in sega tudi na sosednji rob pola ter tako izprazni električni naboj baterije.

Tudi embalaža gumbastih baterij mora biti prilagojena njihovim posebnostim. Predvsem mora biti v embalaži ležišče vsake baterije električno izolirano od sosednjih ležišč, potrebnim pa so še na ovoju napisi, ki nosijo oznake sistema in tipa baterije, nazivno napetost ter navodila za uporabo. Tako ni dovoljeno primarnih gumbastih baterij polniti z električnimi usmerniki, niti jih ne smemo vreči v ogenj oziroma jih odpirati.

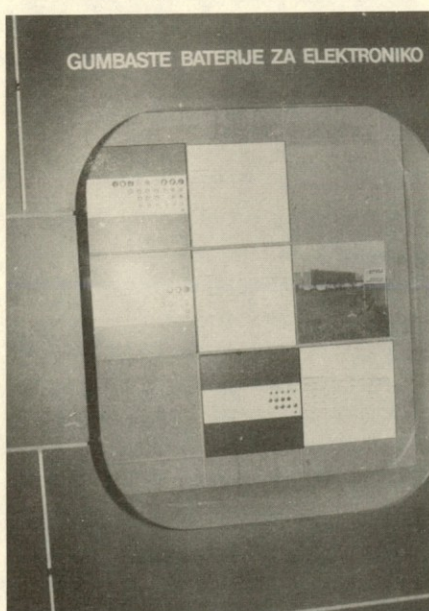
Poseben problem so izbire nekaterih sestavnih delov. Ohišje je vlečeno iz traku posebne večslojne zlitine, ki je različna za čašico, ter različna za pokrov. Separator mora poleg obstojnosti v alkalijah zdržati tudi vse oksidacijske vplive katodnega materiala skozi daljša časovna obdobja. Pri SR - tipih je depolarizator srebrov oksid. Poznamo dve izvedbi. Prva je samo z enovalentnim oksidom Ag_2O , druga pa je z kombinacijo dvovalentnega oksida AgO , katerega delci so po površini prevlečeni s tankim slojem Ag_2O . Le tako namreč dosežemo še za 20 do 30 % višje kapacitete baterij ob nespremenjeni lastni napetosti in ob enakih dimenzijah baterije. Postopke raznih sintez srebrovih oksidov smo že večkrat preverili v našem laboratoriju. Le nekaj firm v svetu ima namreč osvojeno proizvodnjo "battery grade" kvalitete srebrovih oksidov. Cena tega produkta pa bazira na borznih cenah kovinskega srebra. Prav v začetku letošnjega leta (1980) pa so bile te cene v svetu podvržene

rekordnim borznim špekulacijam, ki so dvignile ceno srebra na najvišjo ceno doslej na mednarodnih tržiščih. Nihanja teh cen so še vedno izrazita, ter po majhnih padcih zopet kažejo tendenco hitrih dvigov.

V gumbaste baterije so vgrajene razmeroma male količine srebrovega oksida. Odvisno od tipa baterij, je povprečna teža nekaj sto mg Ag_2O , oz. kombinacije ($\text{AgO} + \text{Ag}_2\text{O}$). Vendar imajo tudi te količine srebra v velikoserijski proizvodnji gumbastih baterij svojo realno ceno, ki nikakor ni več zanemarljiva, ter jo je treba upoštevati pri stroških surovin in polizdelkov.

Čeprav je po določenih tipih novih gumbastih baterij pri nas ter v svetu vedno večje povpraševanje, se tako iz konkurenčnih razlogov, kot tudi zaradi ugleda naše tovarne, ne smemo prenačljiti, da bi zaradi prevelike neučakanosti prehitro oskrbeli tržišče z baterijami, dokler ne dosežemo absolutno zanesljivih garancij glede kvalitete baterij. Vsaka, že najmanjša odstopanja v električnih karakteristikah, v dimenzijah, ali pa v slabem tesnenju celic, med skladiščenjem oz. njihovo kasnejšo uporabo, so namreč lahko katastrofalna. Posledica tega so lahko tudi trajne izgube določenega tržišča. Osvajanje trga tudi zahteva istovrsten nastop z celotnim asortimanom vseh tipov gumbastih baterij. Za to pa so predhodno potrebni še drugi ukrepi, kot so analize tržišč, izdelave prognoz po tipih in asortimanu gumbastih baterij, ter še cela vrsta informacij, da bi naša poslovna odločitev glede investicije v tehnologijo gumbastih baterij bila tudi ekonomsko upravičena.

P. Žemva

Razstavna vitrina za gumbaste baterije na sejmu elektronike

Problematika nabave reprodukcijskih materialov

Letos smo v našem glasilu že pisali o uvozno izvozni problematiki, tržnih pogojih in o problemih in zastojih v prodaji naših izdelkov na domačem tržišču. Nismo pa še ničesar rekli o nabavi reprodukcijskega materiala ali vsaj nanizali probleme, s katerimi se ubadajo delavci v nabavni službi, ki se trudijo zadostiti proizvodnji količinsko in kvaliteto ves potreben material za nemoteno proizvodnjo. Znano nam je, da se cene reprodukcijskega materiala stalno povečujejo, pri čemer bi bila najbolj opazna razlika med jamarsko in oktobrsko ceno, manj znano pa je, da je pri vsem tem, kljub višjim cenam težko zagotavljati zahtevane količine.

Ker pa želimo spregovoriti nekaj več o problemih nabave in jih podkrepiti vsaj z nekaterimi konkretnimi primeri, smo zaprosili vodjo nabavne službe Francelj Rudija, da je za naše glasilo razgrnil nekatere težave in poglede na sedanje stanje pri oskrbovanju reprodukcijskega materiala.

Že v planskih dokumentih pri izdelavi gospodarskega plana za leto 1980 smo zapisali, da bo prihajajoče leto eno izmed najtežjih povojnih let tudi s oskrbe - nabave reprodukcijskih materialov.

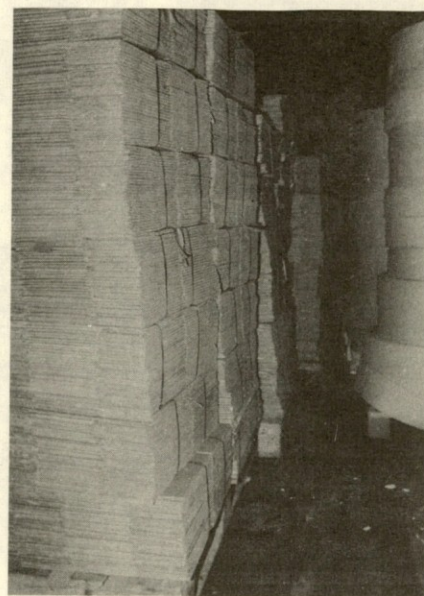
Naša predvidevanja so bila točna in res je nastopilo tiho česar smo se najbolj bali in ni slučaj, da je leto 1980 proglašeno za leto ekonomske stabilizacije našega gospodarstva. Poglejmo na kratko, kaj se je in kaj se še dogaja na tržišču pri nabavi reprodukcijskih materialov v 9 mesečnem poslovanju z vidika oskrbe, cen in kakovosti.

Oskrba proizvodnje z reprodukcijskim materialom v 9 mesečnem poslovanju na nivoju delovne organizacije lahko rečemo, da je bila dobra, kljub temu, da je proizvodnja pri nekaterih artiklih izstopala iznad planiranih količin.

Proizvodnja ni bila (vsaj v večji meri) motena glede oskrbe, kar nam je le s težavo in prizadevnostjo vseh v službi uspelo oskrbeti materiale kljub pomanjkanju nekaterih

surovin na tržišču. Materiali, ki so še vedno kritični pri oskrbi so predvsem tisti, ki so usmerjeni v izvoz in to so v glavnem od papirja, medenine in barvnih kovin našploh, plastike, saj je znano, da so vsa prizadevanja naše gospodarske politike usmerjena v izvoz, kakor tudi tisti materiali, od katerih se nekatere komponente vgrajujejo v domače materiale pa so zaradi restriktivskih ukrepov - pomanjkanja deviz in devizne pravice ne morejo uvažati, (filter papirji, surovine za lepila itd.) in ne nazadnje dobljenih sugestij, so tu nekateri materiali, ki jih ni moč dobiti zaradi opuščanja proizvodnje (nerentabilnosti poslovanja) - sublimat, živo-srebrov oksid - živo srebro itd., kakor tudi nezainteresiranost delovnih organizacij zaradi majhnih naročil npr. natron papir itd.

Ob že omenjeni problematiki moramo vsekakor upoštevati tudi dejstvo, da uporabljamo v glavnem reprodukcijske materiale specifičnega značaja - torej za nemoteno proizvodnjo, katere dobavlja-

mo na osnovi naših načrtov in standardov ker jih preprosto v trgovinah ni moč kupiti, kar še otežuje celotno problematiko redne oskrbe.

Drugi problem, ki bistveno vpliva na rezultat našega poslovanja so vsekakor cene odnosno stroški nabave reprodukcijskih materialov. Že pri pripravi odnosno oblikovanju planskih cen za leto 1980 smo izhajali iz osnov in predvidevanj oz. smernic resolucije, da cene ne bi smele rasti več kot 9 %, ter za uvožene materiale cca 5 %. To so bile želje in predvidevanja, vendar se v praksi dogaja povsem drugače. V prvem kvartalu letošnjega leta so se cene res gibale v okviru 9 % ali celo izpod omenjenega procenta. V tem tromesečju smo v periodičnem obračunu izkazali pozitivne razlike in še delno v II. kvartalu tega leta - tudi delno na račun nekaterih večjih zalog repromateriala po starih cenah in hitrejšega koeficienta obračanja zalog zaradi izredno dobre prodaje v tem obdobju. Novi gospodarski ukrepi, ki so nastopili v tem času - devaluacija za 30 %, podražitev nafte in naftnih derivatov, še večja omejitev uvoza zaradi

prekoračitev porabe deviznih sredstev v Sloveniji in nasploh, se je celotna oskrba z repromateriali ustavila, kar je bilo delno občutiti tudi v naši proizvodnji, ne toliko v pomanjkanju repromaterialov, temveč predvsem v kakovosti in dvigu cen. Nismo vedeli kaj naj ukrenemo, ko so takorekoč deževali razni samoupravni sporazumi z zahtevki o zvišanju oz. podražitvi in odstopu lastnih deviz za nekatere materiale, katere smo pred časom lahko nabavljali brez težav z dinarskimi sredstvi. Bilo je obdobje in še traja ko smo morali iskati in še iščemo (ne po rednih dobavah) možnosti od izposojanja in pogojevanja - usluga za uslugo, da proizvodnja dela vsaj do sedaj brez bistvenih problemov.

Cene repromateriala so se v obdobju januar - september v povprečju zvišale za cca 28 - 30 %, kar je precej več od načrtovane resolucije. Omenimo samo nekatere bistvene materiale grupe A, katerih cene so se dvignile več od naših predvidevanj:

- cinkove rondele	58 %
- kartonske stročnice	30 %
- plastične mase	80 %
- medeninasti izdelki	30 %
- transportna embalaža	35 %
- bitumni	60 %
- parafini	56 %
- uvoženi materiali	30 %
(devalvacija)	
- etikete	27 %

To so samo nekateri materiali ki so se zelo podražili, ker vsi ostali se gibljejo od 9 - 20 %. Mislim, da je zelo zaskrbljujoč podatek, pri našem nadaljnjem poslovanju še posebno zato, ker to niso zadnje cene in se bodo še zviševale do konca leta 1980.

Poleg že omenjene problematike glede oskrbe, cen, naj omenimo še par besed o kakovosti repromaterialov.

S kakovostjo reprodukcijskih materialov vsekakor ne moremo biti zadovoljni. Kakovost se giblje v okviru sprejetih toleranc, kar delno le vpliva na nemoteno proizvodnjo. Izhajajoč iz oskrbe odnosno možnosti nabav, ker je ta problematika iz dneva v dan težja se poslužujejo naši dobavitelji najrazličnejših možnosti pri oskrbah osnovnih materialov, ki so kakovostno na meji uporabnosti, kar se sigurno odraža na kakovosti končnih izdelkov odnosno polizdelkov. Smatramo, da je kljub omenjenim problemom v prvi vrsti naša osnovna naloga oskrba proizvodnje z repromateriali odnosno poslovna varnost naših delavcev, ker sicer delno netoleriranje v tej izredni težki situaciji bi povzročilo izredno veliko škodo, kar pa smatramo, da tega v nobenem primeru ne smemo dovoliti. Pričakujemo večjo strpnost, večje razumevanje glede nekaterih problemov v neposredni proizvodnji v tej izredni situaciji in splošnem stanju družbeno ekonomskih odnosov in naše gospodarske politike.

Iz navedenega sem skušal prikazati stanje in problematiko pri nabavi repromateriala ter hkrati težave s katerimi se srečujemo vsak dan, saj so minili tisti časi, ko so dobavitelji pomujali blago, ker je obstojala resnična konkurenca po vseh bistvenih elementih pravnih poslov.

Morali bomo v bodoče vsak na svojem področju še večjo skrb posvetiti najracionalnejšemu trošenju in čuvanju materiala in se istočasno zavedati, da material v strukturi vseh stroškov v proizvodnji predstavlja več kot 80 % stroškov napram vložnemu delu ob nezadržnem zviševanju cen istih.

Francelj Rudi

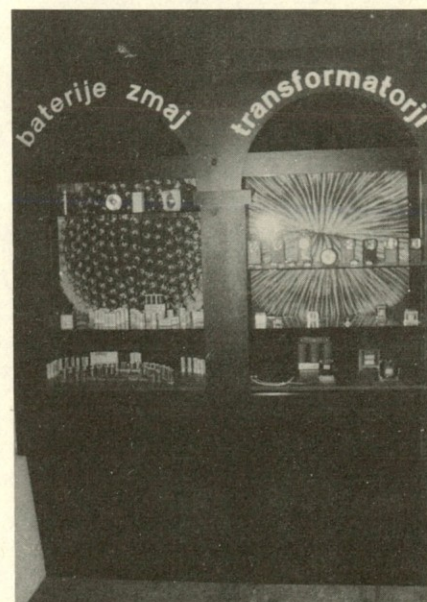
„Elektronika 80“ in naše novosti

V petek 10. oktobra so na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani zaprli 27. mednarodni sejem "Sodobna elektronika 80". Sejma se je udeležilo preko 70.000 obiskovalcev, na njem pa je sodelovalo 137 jugoslovanskih in 430 tujih razstavljalcev iz 19. dežel.

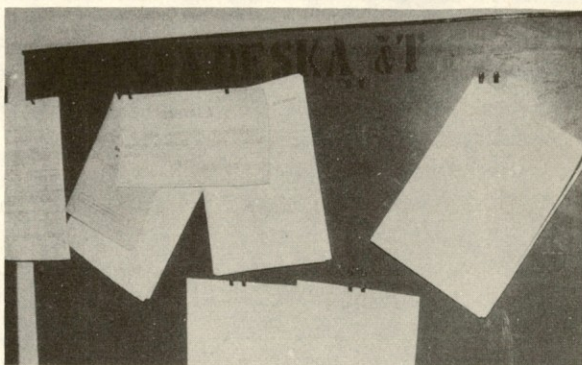
ISKRA se je tudi tokrat predstavila v hali B s svojo stojnico, v kateri se je pojavil tudi Zmaj s svojimi izdelki v treh vitrinah.

Razstavljali smo naš celoten proizvodni program, iz katerega sta izstopali dve zanimivi novosti. Gre predvsem za predstavitev lastne proizvodnje svetilk in gumabaste baterije različnih tipov, ki so že vzbudile veliko zanimanja pri obiskovalcih. Ob tem so bila še sprožena vprašanja, kdaj in kje bo moč kupiti baterije predvsem za ure, kalkulatorje, svetlomere in slično. Skratka, predstavitev našega programa na sejmu "Elektronika 80" lahko ocenimo kot zelo uspešno.

My

Akcijski dogovor o obveščanju v združenem delu

Ta akcijski dogovor izhaja iz nalog Zveze sindikatov na področju obveščanja, kot jih opredeljuje vrsta družbeno dogovorjenih in sprejetih dokumentov. Posebno vlogo sindikata pri obveščanju delavcev izpostavlja že zakon o združenem delu v poglavju Obveščanje delavcev v združenem delu (v členih 546, 548, 549, 550 je sindikat izrecno omenjen). Statut Zveze sindikatov Slovenije, sprejet na njenem 9. kongresu, posebej omenja, da osnovna organizacija zveze sindikatov zlasti "ustvarja družbenopolitične možnosti za objektivno in učinkovito informiranje delavcev" (39. člen, 26. točka). Med nalogami Zveze sindikatov Slovenije v razvoju samoupravnih družbenih odnosov in političnega sistema socialističnega samoupravljanja, sprejetimi na omenjenem kongresu, so tudi naloge na področju obveščanja. Naj izdvojimo le nekatere:

- "sindikati, zlasti pa osnovne organizacije zveze sindikatov se morajo zavzemati, da bo zagotovljeno celovito, pravočasno in organizirano samoupravno obveščanje delavcev v združenem delu ter ustrezna ureditev tega področja v samoupravnih splošnih aktih",

- "v organizacijah združene- ga dela si bomo še naprej prizadevali za posodabljanje in demokratičnost vseh načinov medsebojnega obveščanja",

- "skrbeli bomo, da bodo predlogi in odločitve pripravljeni tako kvalitetno, strokovno in razumljivo da bo omogočeno vsakemu delavcu smotrno odločati",

- "zavzemali se bomo, da bo v sredstvih množičnega obveščanja prišel do veljave vpliv delovnih ljudi in občanov na njihovo vsebino, da bo v njih vedno prisoten delavec - samoupravljalec, njegovo delo in rezultati dela ter da bodo sredstva množičnega obveščanja omogočala delovnim ljudem in občanom vpogled v družbene procese".

Nadalje, kot beremo med nalogami, bomo sindikati izhajali s stališča, da je "ustvarjanje monopola nad informacijami ter netočno in nepopolno informiranje" oblika "manipuliranja z delavci temeljnih organizacij", odraz neurejenih odnosov med delavci delovnih skupnosti skupnih služb in delavci temeljnih organizacij združenega dela, "ki se jim mora sindikat najostreje upreti in jih v praksi čimprej odpraviti, saj pomenijo eno najpomembnejših ovir pri uveljavljanju položaja delavca kot samoupravljalca".

Izhajajoč iz konkretnih razmer v združenem delu in upoštevaje te opredelitve, predlagamo naslednji akcijski dogovor najpomembnejših nalog na področju obveščanja za naslednje obdobje:

1. Zveza sindikatov Slovenije po dogovoru z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami prevzame družbenopolitično odgovornost za obveščanje v združenem delu.
2. Odprt sistem komuniciranja v organizaciji združenega dela je temelj za demokratično in odgovorno samoupravljanje delavcev, zato velja posebna pozornost sindikata odprtosti virov informacij in odprtosti za povratno informacijo (odziv in pobudo) delavcev.
3. Zveza sindikatov se zavzema za to, da ima sleherni delavec zagotovljene minimalne informacije, ki so mu potrebne za samoupravljanje (kot jih opredeljujejo temeljne informacije za delavce).
4. Ustavno pravico in dolžnost delavcev, da so obveščeni in da obveščajo, torej celovito obvladovanje sistema obveščanja v združenem delu, naj zagotavljajo posebni odbori za obveščanje. Predlaga naj jih sindikalna organizacija oz. konferenca in naj bodo neposredno izvoljeni. Sestavljeni so iz delegatov samoupravnih organov, družbenopolitičnih organizacij in uredništev, skrbijo za podružbljeno in celovito (redno, pravočasno, resnično, popolno ter po vsebini in obliki delavcem dostopno) obveščanje v svoji organizaciji

združenega dela. Odbor za obveščanje je torej družbeni organ, ki opredeljuje zasnovo in politiko obveščanja (vseh načinov in sredstev).

Uredništvo sestavljajo tisti delavci, ki so za obveščanje zadolženi in na podlagi svojega opisa del in nalog kot tudi drugi redni sodelavci v procesu obveščanja.

5.

Utrditi in ohraniti moramo vse pozitivne dosežke iz akcije "Tisoč delavcev - sodelavcev! v združenem delu, kot so: načrtna dejavnost družbenopolitičnih organizacij in zveze sindikatov posebej na področju obveščanja, spremljanje, ocenjevanje in načrtovanje področja obveščanja, dopisniška mreža, delovanje odborov za obveščanje in komisij občinskih svetov ZSS za obveščanje, okrepljena povezava z "Delavsko enotnostjo" itd. Posebno pozornost pa moramo nameniti tistim organizacijam združenega dela (in občinam), ki se iz bodisi objektivnih ali subjektivnih težav niso uspešno vključile v uresničevanje nalog iz akcije "Tisoč delavcev - sodelavcev". Sindikat mora pokazati polno zavzetost za odpravljanje omenjenih težav.

6.

Vse akcije Zveze sindikatov Slovenije, predvsem pa tiste, ki zahtevajo javne razprave, so hkrati akcije za dobro obveščenost delavcev. Zavest o tem moramo razviti pri vseh delavcih in še posebno pri naših družbenopolitičnih delavcih in to na vseh ravneh, od osnovne organizacije do republiškega sveta; pa tudi v zvezi komunistov, socialistični zvezi delovnega ljudstva in zvezi socialistične mladine. To spoznanje mora prodreti tudi do vseh delavcev, ki jim je

obveščanje del njihovih delovnih dolžnosti, vključno s poslovodnimi organi.

7.

Zveza sindikatov Slovenije mora nameniti posebno pozornost obveščanju delavcev v manjših (pogosto dislociranih) kolektivih in povsod tam, kjer so pravice delavcev do obveščenoosti okrnjene ali zanemarjene.

8.

Odbori (komisije, sveti) občinskih svetov zveze sindikatov za obveščanje so odgovorni za stanje obveščenosti delavcev na svojem območju.

9.

Zveza sindikatov je skozi odbore za obveščanje v organizacijah združenega dela odgovorna tudi za normativno urejenost področja obveščanja, za zagotavljanje ustreznega statusa organizatorjev obveščanja, za vključevanje področja obveščanja v razvojne dokumente in za uveljavljanje elementov svobodne menjave dela, dohodkovnih odnosov, racionalnosti in učinkovitosti področja obveščanja.

10.

Zveza sindikatov podpira in spodbuja izobraževanje delavcev - samoupravljalcev za pridobivanje potrebnega znanja s področja obveščanja. Za to se morajo angažirati pred-

vsem družbenopolitični delavci, organizatorji obveščanja in poslovodni organ in v tem smislu podpiramo tudi vključitev obveščanja v združenem delu kot predmeta v politično šolo RS ZSS in RK ZSMS ter v škofojeloško šolo za poslovodne kadre (v dogovoru z Gospodarsko zbornico).

11.

Zveza sindikatov se zavzeto vključuje v uresničevanje kadrovske politike na področju obveščanja v združenem delu. Ob tem se zavzema za uveljavljanje načela, da mora imeti organizator obveščanja praviloma vsaj višješolsko izobrazbo, nikakor pa ne more opravljati teh del in nalog nekdo, ki nima niti popolne srednješolske izobrazbe.

12.

Za uresničevanje omenjenih nalog so zadolženi organi Zveze sindikatov Slovenije od osnovne organizacije in njihovih konferenc do občinskih mestnih in medobčinskih svetov ter republiškega sveta. Slednji lahko za spremljanje in izvajanje nalog še posebej zadolžuje odbor za obveščanje in politično propagando.

Pozor !!!

NE POZABITE,
da je

12. november

zadnji rok za oddajo
člankov uredniku za
novembrsko glasilo!

glas z m aja

Ob dnevu mrtvih

Prvi november, dan mrtvih.

Šopki cvetja in prižgane sveče na grobovih.

Dan, ko globlje obujamo spomine na drage svojce, prijatelje in znance ter tudi na sodelavce, katerih ni več med nami, bili pa so pred leti ali še pred kratkim na svojih delovnih mestih, v našem Zmaju.

Na spominsko ploščo ob vhodu v našo tovarno, sta vklesana dva priimka naših nekdanjih sodelavcev. Vsak dan hitimo mimo, tokrat pa postojmo in počastimo njun spomin, ki sta padla za našo svobodo.

Jožef VELKAVRH

Jožef Velkavrh je bil rojen 2. novembra 1894 leta v vasi Kozeno nad Horjulom. Bil je priučen tesar in je od 1928 leta dalje opravljal mizarska dela v Zmaju vse do maja 1942. Povezan je bil z Osvobodilno fronto. Ob nekem napadu partizanov na belo gardo, ki je bila formirana tudi v Horjulu, se je moral umakniti v Dolomite.

Ujet je bil na Babni gori 18. avgusta 1943. leta. Odpeljali so ga na zasliševanje v Borovnico, nato pa še v Ljubljano. Od tu je bil transportiran v Dachau.

Zadnjikrat se je oglasil 20. novembra 1944. leta.

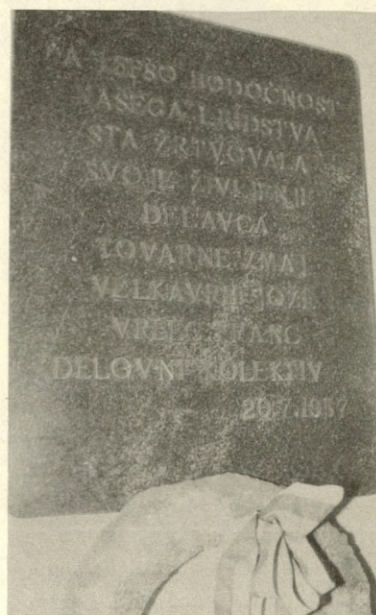
Umrli je v internaciji.

Franc VRBEC

Franc Vrbec je bil rojen 14. novembra 1909. leta na Selah pri Lavrici. Kot izučen ključavničar je 14 let delal v Zmaju v oddelku stiskanja mošnjikov.

Že leta 1941 je postal aktivist Osvobodilne fronte in na jesen tega leta postal član komunistične partije Jugoslavije. Prišlo je leto 1942 in Franc Vrbec je zapustil našo tovarno. Sledila je internacija na Rabu.

Po kapitulaciji Italije se je priključil partizanom. Na nekem pohodu se je približal tudi Lavrici in ob obisku doma so ga aretirali domobranci. Odpeljali so ga k Sv. Urhu, kjer so ga skupaj s šestimi tovariši 2. februarja 1944 leta ustrelili.

KOVAČIČ Darko
december 1970
polnilec na PL stroju

ROŽMAN Pavla
november 1971
delavka pri 9 V baterijah

KRULEJ Bojan
december 1971
transportni delavec

RABZELJ Joža
november 1972
pomočnik vodje izmene

DRČAR Alojz
november 1973
delavec pri manganu

PUCELJ Jože
oktober 1974
transportni delavec

Ob dnevu mrtvih se spominjamo še ostalih sodelavcev, ki so umrli.

KAVČNIK Mici
spajalka čaš

ZDEŠAR Frančiška
spajalka čaš

JEGLIČ France
april 1945
direktor

TOMAN Tone

JERAK Valentin

ZUPAN Rihard
1948 - ključavničar

PLESTENJAK Tončka

KOPINA Anica
delavka v skladišču

KOGOJ Marica
1945 - uslužbenka

BERCE Srečko
februar 1966
sekretar

MITROVIČ Javorka
marec 1966
vlagalka baterij

FORTUNA Avgust
november 1966
delavec v galvani

ANTUNOVIČ Kati
maj 1967
robljenje in poliranje

ŠNEBERGER Viktor
julij 1967
inženir kemije

JAKOPIČ Edo
februar 1968
čistilec obratnih prostorov

BASEJ Janez
december 1969
vratar

PAJK Amalija
avgust 1970
delavka v Šentvidu

LOVAKOVIČ Jožefa
april 1975
merilka baterij

KRALJ Mirko
september 1975
vzdrževalec v Šentvidu

BEKTAŠEVIČ Šaban
december 1975
transportni delavec

BREMEC Danica
junij 1978
delavka na stroju PL

MLAKAR Alojz
maj 1979
skladiščni delavec

PUŠ Majda
junij 1980
vezalka 9 V baterij

MARKOVIČ Ivana
junij 1980
kuharica v Šentvidu

Ostajajo nam še naprej v spominu!

Gibanje članstva

Delovno razmerje v septembru
je prenehalo:

ADAMOVIČ Divna, delavka-supler
iz TOZD Baterije dne
6.9.1980

ROZMAN Rado, skladiščni dela-
vec iz TOZD Baterije dne
6.9.1980

TISU Mirko, strojevodja iz
TOZD Baterije dne 30.9.80

MIKLAVEC Stanka, pomočnik
vodje izmene iz TOZD Ba-
terije dne 30.9.1980
(upokožitev)

PUSTAVRH Boško, orodjar iz
TOZD Baterije dne 30.9.80.

V septembru so bili sprejeti
v delovno razmerje:

BESAL Igor, pripravnik v
TRP za nedoločen čas
dne 1.9.1980

MEDVED Gordana, snažilka v
TOZD Specialne baterije
za nedoločen čas dne
1.9.1980

ŠTRUS Zdenka, delavka na ko-
vičenju kontaktnih vzmeti
v TOZD Specialne baterije
za nedoločen čas dne 15.9.
1980

DJUKIČ Natalija, delavka na
režijskih delih v TOZD
Baterije za nedoločen čas
dne 22.9.1980

KREVS Marjan, delavec na tran-
sportu v TOZD Baterije za
nedoločen čas dne 24.9.80

SMREKAR Marta, delavka na
režijskih delih v TOZD
Baterije za nedoločen čas
dne 24.9.1980

PIRŠ Štefanija, pripravnik v
FRP za nedoločen čas dne
29.9.1980.

rojstni dan

V NOVEMBRU PRAZNUJEJO

VERBIČ Rozalija

JURAS Milko

PEPIČ Sulejman

RADINKOVIČ Anica

RETAR Ana

BARATAČ Vinko

DRČAR Emilija

KAHNE Milan

FLIS Amalija

OGRIN Tomaž

TRATNIK Janez

MEDVED Janez

GALI Emica

TADIČ Mira

NARED Nuška

HREN Jože

GORIŠEK Vida

LAVRIČ Nežka

STRNAD Lizika

GROŠELJ Marija

ROBIDA Jožefa

VIJAKOVIČ Ljubiša

SETNIKAR Ivanka

MARKOVIČ Marija

ANTONČIČ Slavko

METLJAK Drago

KOPREK Leopoldina

GLIGORIČ Brane

ERJAVEC Albin

PRIMC Bogo

KASTELIČ Daria

Obvestilo upokojencem !

V okviru letošnjega praznovanja Dneva republike 29. novembra bomo v Zmaju pripravili že tradicionalno srečanje upokojenih sodelavcev.

Uradno vabilo boste sicer pravočasno prejeli po pošti. Že zdaj, preko našega glasila pa vam naj sporočimo, da bomo zelo veseli, da se zopet organizirano srečate z nami, da se ponovno pozdravite med seboj.

Mnenja smo in kar bi bilo najbolje za vse, da se v torek 25. novembra letos sestanemo pred starim Zmajem na Šmartinski cesti, odkoder bi vas avtobus točno ob 11. uri popeljal v Stegne, v tovarno Zmaj.

Kot že rečeno, boste prejeli pravočasno naše vabilo po pošti. Že zdaj pa želimo, da si ta dan rezervirate za naše skupno srečanje in vam kličemo:

DOBRODOŠLI V ZMAJU 1980.

Urednik

čestitamo

Zmajeve baterije v najgloblji jami na svetu

V začetku oktobra se je vrnila domov skupina osmih slovenskih speleologov, ki je kot tretja preplezala najglobljo jamo na svetu, 1332 metrov globoko brezno Piere-Saint

Martin v Franciji. Omenimo naj še, da so preplezali vrsto brezen, prehodili kilometre galerij, preveslali več velikih podzemskih jezer, prebredli veliko število brzic, se

spuščali ob slapovih in se dvigovali v višje rove nad reko ter se spustili do divje podzemske reke, nakar so se znašli v dvorani Verna, ki je največja na svetu in ki meri tri milijone kubičnih metrov.

Slovenske jamarje so v tem najglobljem podzemlju sveta spremljale Zmajeve baterije in to 3R 12 in R 20. Že pred odhodom na njihovo raziskovalno pot smo njihovi želji z veseljem ugodili in jih založili s potrebno električno energijo iz naših baterij. Kolektivu Zmaja pa so poslali razglednico s pozdravi in ponovno zahvalo ob nudeni pomoči ter vrsto podpisov udeležencev odprave.

Zmajeve baterije pa so "zaplavale" tudi v Jadransko morje. Skupina podvodnih raziskovalcev je namreč raziskovala podmorski svet okoli Kornatskih otokov in pri tem uporabljala naše baterije R 20 in R 6 za razsvetljavo in radijske zveze. Z razglednico z Murterja smo prejeli njihove pozdrave ter "zahvaljujemo se vam še enkrat za baterije, katere so se zelo obnesle".

V oktobru pa so bili tudi ljubljanski potapljači v Rdečem morju. Dne 18. septembra je odpotovala iz Ljubljane prva slovenska ekipa potapljačev društva za raziskovanje morja. Deset izkušenih je raziskovala favno in floro Rdečega morja, ki je svetovno znano po svojih lepotah. Ekspedicija, ki ima svoje raziskovalno delo predvideno do 2. novembra je vzela na pot tudi naše baterije R 20 predvsem za razsvetljavo v morskih globinah. My

Upokojitev Miklavec Stanke

Leta tečejo, hitro in največkrat prehitro. Delovna doba starejši generaciji se našteva v zaključeno celoto, se izteka, se zaključuje. Kar nekaj naših sodelavcev bo v krajšem času zaključila delovno dobo, se upokojilo, zapustilo našo, Zmajevo tovarno.

Ena takšnih naših sodelavk je tudi MIKLAVEC Stanka. Polnih 27 let dela v Zmaju je dočkala zadnji dan, dan slovesa, poslovitve. Bilo je konec septembra. Stiski rok in mnogo izrečenih dobrih želja. Zanje je nastopil trenutek upokojitve.

Miklavec Stanka se je že leta 1943 vključila v aktivno delo Osvobodilne fronte in bila kurirka in obveščevalka in tako že leta 1944 bila sprejeta v SKOJ. Po končani mladinski akciji Šamac - Sarajevo je bila leta 1948 sprejeta v Zvezo komunistov. Ko pa je leta 1953 prišla v Zmaj, je nadaljevala z družbenopolitičnim delom, opravljala razne dolžnosti v političnih organizacijah in samoupravnih organih ter tudi v krajevni skupnosti.

V Zmaju je nastopila delo kot predelavka in postopoma se je usposabljala preko obratnega kontrolorja, oddelkovodje, instruktora delavcev do pomočnika vodje izmene. Za svoje delo je leta 1978 prejela državno odlikovanje in sicer RED REPUBLIKE Z BRO-NASTIM VENCEM.

Dolgoletni sodelavki Stanki Miklavec ob upokojitvi izrekamo mnogo najboljših želja obenem pa tudi to, da se vsaj ob vsakoletnem srečanju z nekdanjimi sodelavci v mesecu novembru udeleži našega tradicionalnega srečanja. Sodelavci Zmaja

Ob odhodu v pokoj prevzema od sodelavcev spominsko darilo